

Iz haja
10., 20. in zadnjega
dné vsakega meseca.

Naročnina
stane 1 gld. na leto.

Posamne številke
po 5 kr.

GLASNIK

Krščanski delavci, združite se!

Naročnino in dopise

pošiljajte uredništvu

»Glasnik«

Cesta v Mestni Log 4.

Oglasila

delavcev, ki nimajo dela,
ali delodajavcev, ki
iščejo delavcev, se vspre-
jemajo zastoj!

Štev. 5.

V Ljubljani, 20. februvarija 1899.

Letnik V.

Kako si morejo delavci po- magati?

III. Nemška strokovna društva.

Socijalno - demokratiški agitator, judovskega rodu in velikonemškega mišljenja, Ferdinand Lassalle, je padel dné 28. avg. 1864 v dvoboju. Umorila ga je krogla Janka Rakovice, s katerim se je bil zavoljo neke ženske. Lassalle je s svojimi agitacijami pridobil mnogo delavcev za socijalno demokracijo. Ustanovil je tudi veliko nemško delavsko društvo. Delovanje tega moža je bilo pa v prvi vrsti politiško. Za gospodarsko zboljšanje je razširjal misel, naj bi delavci s pomočjo državnih podpor sami ustanavljali tvornice. Konsumna društva je pobijal in dosledno tudi ni bil prijatelj strokovnemu združevanju.

Po njegovi smrti se je v tem oziru marsikaj izpremenilo. Mnogih vrst delavci so v tako slabih razmerah, da niso mogli čakati, kedaj se vresniči socijalno-demokratska komuniška država. Zato so si skušali pomagati po vzgledu svojih angleških tovarišev. Leta 1865. so se vsled tega pojavili prvi štrajki na Nemškem. L. 1867. so francoski in angleški delavci mnogo dosegli s svojimi stavkami. To je vspodbudilo tudi delavce na Nemškem in tudi na Avstrijskem. Jeli so se po strokah organizovati in ustanavljali so tako imenovane „Gewerkschaften“, ki jih pri nas imenujemo strokovna društva. Te organizacije so imeli iz prva je-

*) To leto (1867) je pri nas začetek socijalno-demokratskega gibanja.

dini namen delavce pripravljati na stavke in v ta namen zedinjevati delavce in zbirati denar.

Socijalno-demokratski prvaki so brž opazili, da se to gibanje razširja in zato so sklenili spraviti je pod svojo komando. Začeli so sami ustanavljati strokovna društva in sklicevali so že ustanovljena k skupnim shodom.

Njihov namen pa ni bil gospodarsk, marveč politiški. Hoteli so delavce imeti v socijalno - demokratskem taboru. Ker jih pa mnogo niso mogli vjeti na svoje politiške limanice, zato so jih skušali pridobiti zase po strokovnih društvi. Strokovna društva so imela postati samo agitacijska sredstva za socijalno-demokratsko politiško organizacijo. To se je takoj spoznalo, ker so pri svojih shodih javno priznavali, da pripadajo s strokovnimi društvi vred k mednarodni delavski zvezi, katere ustanovitelj in tajnik je bil jud Marks v Londonu.

Voditelja teh strokovnih društev sta bila Švajcer (Schweitzer) in Libknecht (Liebknecht). Švajcer je bil znan kot jako razuzdan človek. Splošno so govorili o njem, da je vdan tisti grdi protinatorni pregrehi, ki je bila med Grki in Rimci znana pod imenom pederastije.**) Libknecht je sedaj obče znan socijalno - demokratski drž. poslanec v nem-

*) Dne 5. sept. 1862 je Švajcer v grajskem vrtu v Manhajmu zapeljal več dečkov in je bil zato obsojen na 14 dnij v ječo. Lassalle, ki je bil sam v vednih umazanih ljubezenskih spetkah in je do smrti bolehal za boleznijo, ki si jo je s svojem nasladnim življenjem nakopal, je branil Švajcerja, češ da je značaj in da ga on popolnoma spoštuje. Zanimivo!

škem drž. zboru in dobro plačan urednik Forvertsa (Vorwärts). Njegovo revolucionarno mišljenje in njegovo sovraštvo proti vsaki veri smo že večkrat omenjali.

Ta dva moža, katerima je pomagal tudi Bebel, sta hotela nadvladati strokovno gibanje med delavci. Popolnoma je umljivo, da nista mogla dobiti splošnega zaupanja. Dne 26. sept. 1868 se je zbral splošni delavski shod v Berlinu. Pri tem shodu se je očitno pokazal razdor. Mnogo strokovnih društev se je odtrgalo od socijalnih demokratov in se združilo z — liberalci.

Ni čuda! Ker so strokovno društveno gibanje jeli zlorabljati socijalni demokratje v svoje politiške in protiverske namene, zato so tudi druge stranke nastopile ravno tisto pot. Liberalci so imeli takrat veliko veljavo in ubogi delavci, ki niso hoteli biti pri socijalnih demokratih in niso hoteli svojih naporov za gospodarsko zboljšanje onemogočiti s socijalno-demokratskimi sanjarijami, so padli liberalcem v žrelo.

Tako so bila strokovna društva in delavci v njih razcepljeni in sicer na dve strani, ki sta bili obe napačni in škodljivi zanje. Da niso potemtakem imela ta društva skorej nobenih vspehov, je umljivo samo po sebi.

Katoličani niso mogli mirno gledati, kako se v teh društvi — liberalnih in socijalno-demokratskih — podira delavcem versko prepričanje. L. 1872. je začel Bismark preganjati katoliško cerkev. Zapiral je škofo in duhovnike, zaviral je božjo službo. Duhovniki so se ob tem času tem krepkeje zvezali z ljudstvom in ob ti priliki se je tudi

LISTEK.

Agitator.

Slika, spisal Lipe Vrhovski.

(Dalje.)

Močan trušč in hrup je nastal po teh besedah, skoraj vse je pritrdjevalo tem krepkim besedam. Vse je hvalilo Janeza in ga povzdigovalo, le par postarnih možakov tam pri prednjem obmizju je ostalo nekako razmišljenih. Janez živahno napiva posameznim „tovarišem“ in se dobrika na vse strani. Čez nekaj časa se hrup poleže in takrat vpraša Janez navzoče: Ste li zadovoljni dragi moji, s tem, kar sem vam naznanil? Li odobrujete vse to? Hočete biti jednokopravni? Burno odobravanje zopet in ko to poleže, oglasi se oče Slamnik, rekoč:

„Prav zlo se mi je dopadel govor gospoda Janeza, le to ne vem, bode li moglo tako biti, kakor se nam obeta. Glejte, če začnemo razdeljevati blago po svetu splošno, bomo morda za par ur imeli mir, potem pa

bomo morali začeti z novič deliti. Jaz imam hlapca, kateremu, če bi danes dal stotak, bode — čez par dnij že ga posušil in kaj potem? Ali se bode vnovič delilo? Kdo bi pa potem delal in varčeval? Jaz sploh ne razumem tega, pa tudi mislim, da se ne bode moglo spolniti ne enkrat, kako pa še pri zapravljenih ljudeh, s katerimi bi morali pridni in varčni vedno deliti. Ali ni treba občinam preskrbovati že nad mero revežev in postopačev; kam pridemo, če bo treba vzdrževati še vse zapravljalce? Bodimo pametni; zagotovim vas, da kolikor je meni znan sedajni svet, iz takšne moke kruha peči ne bo mogoče!“

Jako neljubo je zadel ta ugovor Janeza, da ni znal prav iz zadrege. Izgovarjal se je o velikanskih zakladih v mestih in po grajsčinah, pa nič kaj mu ni bil ugoden uspeh. Prav po volji mu je bilo, da so začeli nekateri pijani delavci se repenčiti in hudovati nad Slamnikom, češ, „kako nam je ta stiskavec nevoščljiv, da bi bili tudi mi „jednokopravni!“ Burja med pivci postala je to-

lika, da Slamniku in nekaterim njegovim somišljenikom ni kazalo drugo, nego oditi. Vsaj so še sami „jednokopravni bratje“ si potem v pijanosti zabičevali nocojšni večer v spomin s — tepežem!

Tega je nekoliko bil po nedolžnem udeležen tudi naš Senica, ker mu je v trušču nekdo po zmoti priložil gorko zaušnico. Domu prišedši, to potoži ženi rekoč: „Primojdunaj, svet se dan danes meša in se: Nebesa nam obljubujejo, zraven pa nas — bičajo! Če bo taka, primojdunaj, kadar bode volitev, me ne bo zraven, še takrat, ko bo se delilo premoženje, bom rajši doma — šival! Saj vem, da bodo sami pijanci in pretepači se mastili, dokler se ne bodo — pobili! Primojdunaj da bo tako!“ Rekše se vleže, ker ve, da je za nocoj to še najbolje. Žena se mu namreč muza in norčuje iz njegove nezgode, peva je narodno kitico:

„Bi bil doma ostal,
Bi bil pa zdrav!“

(Dalje sledi.)

okrepilo katoliško gibanje med delavci. Ti so namreč, kolikor jih še ni zastrupil brezverski strup, videli, kakšna krivica se godi cerkvi; duhovniki so pa z vsemi silami jeli se boriti tudi za delavske pravice. Tako je nastalo lepo katoliško delavsko življenje. Protestantje so se nato tudi s svoje strani oprijeli delovanja med delavci. Dosledno je prišlo torej tako daleč, da so bili na Nemškem delavci razbiti na štiri stranke: socijalno - demokratsko, liberalno, katoliško in protestantsko. Vsaka izmed teh je snovala tudi strokovna društva, ki vsled svoje razkovanosti niso mogla nikakor tako napredovati, kot angleške in ameriške delavske zveze. Liberalna stranka je vedno bolj izgubljala tla med delavci; protestantska je polagoma nehala povdarjati svoje sovraštvo proti katoličanom in se postavila samo na skupna krščanska načela in sedaj moremo govoriti na Nemškem le o dveh močnih delavskih gibanjih — o socijalno demokratskem in krščansko-socijalnem.

Rudarjem trboveljske premogarske družbe resna beseda v premislek!

Dopis iz Zagorja.

»Kaj bo neki danes naredil kapelan, ko prinesó Kobilska z rudečim trakom pred cerkev«, popraševali so radovedneži v nedeljo dne 8. jan. pred sv. mašo.

»Vpeljal ga bode v cerkev, spremil na pokopališče in pokopal, saj je že sam postal socijal-demokrat«, odrezal se je eden ta »kumštih«. Ko so pa šli sodrugi precej poparjeni od pogreba, padli so po tistih, ki so kapelana zagovarjali kot »delavskega prijatelja«. »Sedaj ste pa videli, kakšen prijatelj nam je.«

Da me bote pa vsi dobro razumeli, zato berite moj program! Poprej pa v pojasnilo zunanjim bralcem »Glasnika« nekaj besedij o rudečem traku.

V nedeljo 19. jun. 1898. so prinesli sodrugi prvič, odkar sem jaz kapelan v Zagorji in kot tak mrlič pokopujem, ponesrečenega steklobrusca Otorepca k pogrebu. Jaz sem nekaj nedelj popreje in tudi prav isto nedeljo v svojih cerkvenih govorih dokazoval, da po socijaldemokratičnih naukih ni vera samo zasebna stvar, kar trdijo pravila »občnega rudarskega društva« (§ 2. e) in soc.-demokratični voditelji po shodih, ampak da je socijalna demokracija povsem veri in cerkvi sovražna. To dokazal sem iz virov soc. demokratičnih glav, dalje iz »Delavca«, ki je ravno par mesecev poprej, namreč 2. aprila 1898. prinesel »lep« članek: »O čem Kristus in njegovi apostoli niso nič vedeli.« V njem našteva, da je prišla v navado blagoslovljena voda leta 120, sv. poslednje olje 540, itd.

Kljub vsem mojim dokazom, pridejo k cerkvenemu opraviilu z rudečim trakom; to se pravi: socijalno-demokratično društvo se je vdeležilo pogreba korporativno. Jaz sem na podlagi vsega izjavil, da ne vpeljem in ne spremim mrliča, ako se ne odstranijo z rdečim trakom. Na prošnjo nesrečne matere in sestre sem odjenjal toliko, da so ga nesli izven pogrebnega spreveda. Toliko sem se udal tudi zato, ker nisem do takrat pojasnil svojega stališča, in ker je bila ta korporativna vdeležba v navadi, ko še mene ni bilo. Na pokopališču in na prižnici pa sem potem izjavil, da naj drugič mrliča nesó ne pred cerkev, ampak kar na pokopališče, ako mi

slijo hoditi z rdečim trakom. Jaz bom prišel samo grob blagoslovit. Več celo državna postava ne more zahtevati od mene. 4. decembra sem se udeležil shoda na Lokah. Povabil sem tudi vse svojo somišljenike, zato so se ga pa udeležili tudi »čakovci«, ki se ne štejejo k nobeni stranki. Vdeležba je bila res mnogobrojna, in edini smo bili vsi v tem, da so kopališča potrebna in naj jih rudnik napravi.

Na račun te jedinosti in sloge, katera je pa mene vsled nastopa Čobalovega stala mnogo zatajevanja, so menda prišli 8. jan. zopet s trakom. Da bi stvar sama ne trpela, in da bi se zopet ne unelo sovraštvo med obema strankama, kakoršno je vladalo že cela štiri leta in se kazalo v surovem psovanju in celo napadanju, zato sem stopil na cerkven prag in opozoril na svojo izjavo dne 19. jan. Nič! Jaz se umaknem in zaprem cerkvena vrata. Pokličem še ženo in bratarajnega Kobilska (ki je, mimogrede omenjeno, dolgo bolehal, pa tudi brez sv. zakramentov umrl, ker so me prišli klicat prepozno). Vprašam ju, ali hočeta, da ga spremim jaz, ali sodrugi z vencem in trakom? Ker zahtevata odstranitev traka, se tudi odstranijo ž njim.

Ko pa stopim zopet iz cerkve in vidim, da so me hoteli le slepiti in so zopet stopili v spreved, tedaj sem jaz stopil iz njega in hitel na pokopališče, kjer sem imel nekega siromaka pokopati.

Izjavil sem nato na prižnici in izjavim danes, da ostanem pri tem, in da me tretjič ne bote več slepili in goljufali.

V verskem oziru, torej ne bomo edini, dokler bote poslušali zapeljivce, in jaz bom vedno neustrašen, odločen in pogumen boritelj za sveto stvar. Vprašajte se vsi tisti delavci, ki se štejejo za soc. demokrate in ste se jezili nad menoj in nad mojim odločnim nastopom, kdo ima prav, vi, ali jaz? Vprašajte se dalje, kaj imate od tega? Ali bote na ta način zboljšali svoj žalosten položaj? Nikdar ne! Na ta način se samo neti razpor med vami samimi. In ta razpor dobro služi v prvi vrsti rudniku. O tem priča nevolja nad shodom, na katerem smo se pokazali »družene«. V drugi vrsti se pa razpora veseló tisti, kateri ga med vami delajo, ker od njega živó.

Pa ne samo v verskih, ampak tudi v političnih načelih ne bomo nikdar jedini; kajti socijalna demokracija zahteva popolen državni prevrat, najprej mirnim potom; ako po tem ne bo šlo, bo pa sila odločevala. Tako ste slišali že mnogo o skupnem premoženju (komunizmu), kako naj bi se vse razdelilo, da bi vsi jednako imeli; kako naj bode vera privatna stvar. Tudi v šolah ni potreba krščanskega nauka. Predragi! Premislite malo, kakšni bi bili potem vaši otroci, ki že sedaj kljub krščanski vzgoji vam in nam toliko skrbij in žalostij delajo. Sicer pa je tudi na političnem polju ves trud socijalne demokracije brezuspešen.

Sedaj pa preidemo na tretje, namreč na gospodarsko polje. Semkaj spada vse tisto, zaradi česar je mnogo izmed vas, pa ne vsi, tudi polovica, da še tretjina ne socijal-demokratov. Tako bi šteli sem gospodarstvo pri bratovski skladnici, v konzumu, vašo plačo, penzijo, stanovanja, kopališča itd. Pri vsem tem sem pa jaz tudi demokrat, seveda krščanski. Beseda demokratizem pomeni v našem jeziku ljudsko moč.

In tudi moje načelo je: »Ljudstvo naj govori, tudi delavci naj odločujejo, ako morajo delati in plačevati, in

ne samo par samoblastnih mogočnejev!«

To načelo se mora uresničiti tudi gledé državljanskih pravic, n. pr. pri volilni pravici in potem bomo precej imeli bodisi v državnem, deželnem zboru ali v občinskih zastopih res prave zastopnike in prijatelje ljudstva, pa ne takih, kot sedaj. Kdo vas delavce (mislim tu vse kranjske) zastopa v deželnem zboru, kdo zastopa vas zagorske rudarje v občinskem odboru, v katerem mogočno komandira rudniško vodstvo? In vendar? Kaj bi bilo Zagorje brez Vas delavcev?

Dosedaj ste reševali socijalno vprašanje na ta način, da ste se med seboj sovražili in prepirali. In če je ena stranka stavila kako pametno zahtevo, jo druga ni iz samega nasprotstva podpirala; na ta način ne pridemo nikamor, ne bomo dosegli nič, ampak bo še vedno slabeje. Ravno zato pa, ker je meni samo za stvar, in za vaš blagor in vašo korist, sklenil sem popustiti na stran vse strankarstvo, kadar smo v zahtevah lahko jedini.

Sem tudi v tem oziru do skrajne meje popustljiv, nasprotno pa skrajno odločen, ako se gre za načela, posebno za verska. Sicer pa moram tudi v tem oziru pripoznati, da se je le mali del delavcev oddaljil od načel katoliške vere, in ne spolnuje svojih cerkvenih dolžnostij.

Posebej pa opozorim tisti del rudarjev, ki se s ponosom imenujete »sodruge«, da dosedaj tudi v Zagorji, kjer nekaj zvonec nosite, še ni vsejedno delavec ali socijal-demokrat. To se pravi, da niso vsi delavci socijalni demokratje, in če bi bil tudi jaz sovražnik »sodrugov«, sem zato kljub temu lahko prijatelj delavcev.

Vendar pa mi tudi sovraštva do »sodrugov« ne more nihče očitati, ker jaz sovražim in to iz dna srca sovražim načela, in to le napačna načela in nauke soc. demokracije n. pr. da je vera zasebna stvar, ali kar je ranjki »Delavec« pisal 2. apr. Nikakor pa ne sovražim dobrih načel, v katerih se ujemamo in še manj pa oseb in zapeljanih sodrugov samih. Torej mi nihče ne more v greh šteti, če jaz občujem z ljudmi družih načel; naravnost bedasto pa je in kaže malo merico razuma, očitati, da sem soc. demokrat ali liberalec, ako z jednim ali drugim občujem.

Jednaka načela pa veljajo nasproti delodajalcem in njihovim zastopnikom (uradnikom). Tudi teh krščanski demokrat ne bo sovražil osebno. Kar se tiče gg. rudniških uradnikov posebej, izjavim, da nisem v vseh svojih dopisih nikoli imel namena katerega izmed njih žaliti. Ako v »Glasniku« 30. okt. pišem, da bi bilo prav tako potrebno, da bi se delavci umili, kakor se gospodje že umivajo, in ako jih imenujem »bolj izobražene, bolj učene delavce«, mislim, da to ni žaljivo.

Delavci so pa tudi uradniki, smo mi duhovniki in sploh vsi, ki delamo z glavo ali z rokami, ki si sami kruh služimo.

Delavci niso postopači, delavci tudi niso kapitalisti, ki živé samo od obrestij in akcij, živé od delavcev, kakor trotje od pridnih bučelic. Kapitalizmu torej velja naš boj. V toliko so lahko socijalisti tudi gg. uradniki, ki morajo mnogo delati, imajo vso odgovornost, pa so tudi od danes do jutri, kar se ne sklada z uradniško častjo in so primeroma posebno za bodočnost slabo pre-

skrbljeni. Zato bi bilo pač jedino pravično in pametno, da vodstvo ne zastopa le koristij delodajalcev, ampak velikoveč ubogih delavcev. In ravno to, da so naši dopisi vzbudili precej šuma in nevolje, kaže, da se vodstvo zaveda, da mu ni za koristi delavcev. Ako naša glasila poročajo kako neresnico, naj nas le opozori nato, smo pripravljeni popraviti; sicer stoji na razpolago § 19. ali tožba. Jaz za svojo osebo izjavim, da nisem nikdar namenoma neresnice zapisal, t.j. lagal. Če imam pa drugačne pojme o stanovanjih, katera vodstvo zagovarja kot zdrava, o plači, katera je dovolj velika, če sem v „Slov. Listu“ udrihnul po prostorih Topliške šole, katero ima trboveljska družba tudi za dobro, o tem naj pa sodi javnost. Jaz sem pisal o vsem na podlagi lastne skušnje in neomajljivih krščansko-demokratskih načel.

V toliko se mi je v sedanjih zamotanih naših razmerah potrebno zdelo pojasniti moje stališče. V tem duhu, po tem programu bom deloval kot socialista tudi za naprej; vem, da se ne bo manjkalo nasprotstva od tistih „priateljcev“, ki so me hoteli „vzdigniti“ in uničiti s tem, da so naposlali celó klado tožb Presvetlemu knezoškofu, kateri se je zato sam prišel prepričati se o resnici in se je tudi hitro prepričal. Le to rečem, ako bi jaz hotel dati „klin s klinom“, ne bilo bi treba segati v zasebno življenje, kar je pod častjo vsacega izobraženega človeka, posebno pa pod častjo „odličnjakov“.

Naberem lahko iz javnega, plačanega delovanja, katero presojeti in kritikovati sme vsakdo, toliko gradiva, da bi nastala iz tega lepa brošura, ali celó roman: „O dlikovanec koncem 19. stoletja.“

Kdo pa je meni mogel vkljub vsem tožbam kaj očitati gledé nespolnovanja mojih stanovskih dolžnostij v cerkvi in šoli?

Toda maščevanje je pod častjo krščanskega demokrata. On prezira take napade in gre naprej za skupnim namenom v boj za resnico in pravico, dokler ta ne zmaga, ne meneč se za preganjanje in ves trud, vseleč se pa priznanja skušenih, pametnih mož, ki delajo in živé za vero in narod, vseleč se posebno — hvaležnosti in ljubezni ljudstva.

Toda najprej, na delo! Rudarji! Ne dajte se begati! Ne preganjajte se med seboj! Eden drugzega podpirajte! In z združenimi močmi dosegle bote, kar vam gre po pravici, brez sile in štrajka, h kateremu Vas jaz nikoli nisem nagovarjal, kakor so me tudi tožili, in Vas ne bodem!

K sklepu omenjam, da vse to velja tudi za delavce drugih strok, topilce, kamnoseke, steklarje, pri katerih zadnjih me hudoben, opravičljiv jezik vedno črni s tem, da sem sovražnik Nemcev. No! Slab krščanski socialista bi bil, bil bi judovski duhoven in levit, ki sta šla mimo ubogega ranjenca, ako bi res tako delal.

Srčen pozdrav! Bog in sreča junaška!

Vaš soboritelj
Martin Škerjanec
delavski kaplan.

Naša organizacija.

Odbor slov. katol. delal. društva v Ljubljani se je v seji dne 17. svečana 1899. tako-le sestavil: načelnikom je bil izvoljen gospod Josip Gostinčar, njegov namestnik gospod Fran Ziller, tajnikom gospod Mihael Moškerc in blagajnikom

gospod Josip Trefalt. Odborniki so gospodje Avšič, Jeraj, Kos, Vončina, Zabavnik in Ivan Šuštar.

„Slovenska krščansko - socialna zveza“ je priredila pustno nedeljo 12. t. m. v „Katol. Domu“ predpustno veselico. Petje je oskrbovalo naše pevsko društvo „Zvon“, tamburanje pa zvezini tamburaši. Pevske in tamburaške točke je vsprejelo občinstvo s živahno pohvalo. Prizor: „Deček in senica“ izvršil se je nepričakovano dobro. 7letni deček in mala deklica, ki sta nastopila, vzbudila sta občno občudovanje. Prizor: „Slovenija in njena hčerka“ bil je po vzorni deklamaciji gospice Krekove ganljiv do solz in v resnici so se solzile oči navzočim, ko je „Slovenija“ togovala o svojih otrocih in prosila Očeta nebeskega, da ji jih vrne nazaj. Igra: „Kje je meja?“ sponesla se je izborno, vsi igralci in igralki so storili popolno svojo dolžnost. Posebno veliko smeha je obudil komični uradni sluga „Zveriga“ g. Pirnat. Občinstvo je pa tudi dalo duška zadovoljnosti s frenetičnim ploskanjem. Igra: „Župan“ obnesla se je tudi dobro. Gospica Krekova je igrala prav izborno poredno hčerko Ančko. Janez (g. Karlič) in Miha (g. Pirnat), kakor tudi Tomaž (g. Mirtič) so izvršili popolno svoje vloge. Istotako župan (gosp. Gostinčar). Tudi ta igra je vzbudila mnogo smeha in pohvale. Slov. kršč. soc. zveza sme biti ponosna na ta večer, h katerega vspehu je pripomogel tudi g. Trtnik mnogo kot inspicijent pri igrah. Upamo, da nam „Zveza“ priredi še marsikak prijeten večer.

Slovensko katoliško delavsko društvo je imelo v nedeljo dne 12. t. m. svoj redni občni zbor. Poročili tajnika in blagajnika sta se vzela na znanje in soglasno odobrili. Društvo je preteklo leto po svoji možnosti vršilo svojo nalogo. Dokaz temu razni ljudski in društveni shodi po raznih krajih naše dežele. Dne 18. sept. vršil se je sošaljni shod vsled smrti Njenega Veličanstva cesarice Elizabete. Dne 2. decembra smo pa praznovali 50letnico cesarjevo tudi s slavnostnim shodom. Gledé bolniške podpore se določi na predlog sobrata Jeraja, da se ista prične še le po preteku štirinajst dnevnih boleznij, in traja štiri tedne po gl. 2 na teden. V odbor so voljeni sledeči: Jakopič Ivan, Trefalt Josip, Avšič Anton, Kos Fran, Ziller Fran, Zabavnik Fran, Vončina Miha, Jeraj Fran, Moškerc Miha in Gostinčar Jos. Namestniki: Šuštar Ivan, Končan Jurij, Jančar Fran, Zadnikar Ivan, Erbežnik Fran, Velkavrh Ivan. Pregledovalci računov: Sedmak Jos., Mittermajer Miha, Podržaj Ivan. Konečno je Gostinčar govoril o sedanjem političnem položaju v naši državi. Delavci ne moremo sedaj nič pričakovati od državnega zbora. Treba je toraj samopomoči. Naša organizacija deluje v tem smislu krepko. Imamo svojo stavbinsko društvo, kons. društvo in snuje se tudi zavarovalnica za onemoglost. S slava klici cesarju in papežu zaključen je bil občni zbor ob 11. uri dopoldne.

Zdravje.

Črtice iz delavske higijene.

IV.

Že lansko leto je spregovoril „Glasnik“ nekaj besedij z delavci nekaterih kategorij gledé zdravstvenih nevarnostij, ki so v zvezi z njih stanom. Zlasti smo se ozirali na kovinske in kemične delavce. Letos pa hočemo katero povedati še za druge delavce in sicer precej danes za one, ki so nastavljeni po tobačnih tovarnah, in sicer za moške in ženske.

Že dolgo časa se opaža, da tobačni delavci, zlasti pa delavke pogosto za jetiko umirajo, zlasti se nam kaže ta pojav po drugih krajih, pri nas ne toliko. V veliki vojvodini Badenski je l. 1892 umrlo 0-23 % ljudi za pljučno tuberkulozo, a mej tobačnimi delavci 2-70 %. Čim novejša je kaka tovarna, in čim boljše je urejena, tem manjša je nevarnost. Najnevarnejša leta za tuberkulozo so od 15 do 25 leta. Za nas je važno v prvi vrsti vprašanje, ali je delo v tobačnih tovar-

nah samo na sebi tako, da provzroča to bolezen? Mi menimo, da ne, ampak da ji pripravlja pot, ako ni tovarna urejena strogo po predpisih obrtne higijene in ako se tudi delavsko osobje po možnosti varuje.

Mej delom se vdihava tobačni prah in z njim vred nikotin, to je strupena snov, pa zaradi katere ljudje ravno tabak kadé. Nikotin pa draži in slabi živce, slabi torej celó telo, in oslABLJENO telo odpre jetiki vrata na stežaje. Torej ako se odstrani od dela prah — kar se dá dandanes na različne načine doseči, in kar tudi zakon zahteva, se bo nevarnost znatno zmanjšala.

Zlasti nevarnost je v „mlinu“, kjer se tobak melje; tam bi smel vsak delavec le prav malo časa delati. Pa še nekaj! Tobakov listi imajo nek gotov vonj, in sicer jako oster vonj, ki napravi zlasti na nevajenega človeka jako neprijeten vtis. Ta vonj prihaja odtod, ker izpuhteva iz tobakovih listov neka plinasta snov, — spojina več alkaličnih baz — in v večji meri vdihana, odločno slabo dé pljučam. Temu nedostatku pa se dá opomoči s krepkim zračenjem delalnic.

Pri vsaki tobačni, pa tudi pri vsaki drugi tovarni naj bodo kopališča in dolžnost vsakega delavca bodi, da se hodi pridno kopat v letu in v zimi. V Ljubljani je zato lepa priložnost. Po zimi so delavske dvorane večinoma dobro zakurjene, a če bi ljudje iz vroče sobe takoj hodili na mrzli zimski zrak, bi se lahko prehladili; zato bi bilo svetovati, da bi šli prej skozi prostor, ki ima srednjo temperaturo približno v sredi mej obema toplotama.

Tobaka in smodk naj se mej delom nikdar ne nosi v usta, — v nekaterih tovarnah je ta razvada še globoko ukoreninjena — ker to je z ozirom na veliko število smodk, ki jih vsakdo izdela na dan, jako škodljivo in pride torej na ta način veliko nikotina v telo.

Delo v tobačnih tovarnah je primeroma lahko telesno delo; zaradi tega iščejo tukaj službe večinoma osebe slabejše narave, ki niso zmožne za težja dela. Tudi to je treba vpoštevati, ako se hoče zdravstvene razmere po smodkarnah objektivno presoditi. Poleg tega jim škoduje potem še sedenje. Zato vlada zlasti mej delavkami pomanjkanje krvi in bledica, razne ženske bolezni, potem pa napake v prebavljivih organih. Tukaj zlasti nekaj za naše tobačne delavke! Znano nam je namreč, da se večina njih jako slabo in neredno preživlja. Zjutraj kava, opoldne kava in še le zvečer kaj drugzega. Kava pa nima nič redilnega v sebi. Ko bi le naše delavke hotele sprevideti, da je tečna, krepka hrana zanje več vredna kakor lepa obleka, kako bi nas to veselilo. Kaj pomaga, ako se prihrani denar, zato pa bolezen dobi. Ljubljanska tobačna tovarna je jako moderno uravnana, vodstvo je v tem oziru storilo, kar se je dalo storiti; posebno dobra naprava je „kuhinja“ v ljubljanski tovarni, a tudi vaša dolžnost je, da skrbite za svoje zdravje. Zaman pa je vsak boj proti vašim boleznim, ako ne dobiva telo dovolj moči v se; in ta moč tiči v zdravi, redilni hrani. Ne mislite, da samo tisto, kar je drago, je tudi tečno; mleko, kruh, sočivje, sadje ima voliko vrednost; neprecenljive vrednosti je tudi meso. To so stvari, ki so človeku bolj potrebne, kakor razno lepotičje, ples itd.

S tem pa nikakor ne mislim, da se morajo vse te stvari kratko malo zavreči, samo opozoriti Vas hočem, kaj je najpotrebnejše. Nikdo ne bo imel ničesar proti vam, ako se v praznikih nekoliko postavite v lepši opravi

in ako se o veseljih priložnostih malo zavr-
tite. Pošteno veselje je potrebno, zlasti za
delavsko ljudstvo, ki cel teden dela in se v
nedeljo hoče razvedriti. Pleše naj se zmerno,
ne velikrat, in le v poštenu družbi,
pri tem pazite, da se ne prehladite; koliko
deklet je ravno v vašem stanu že dobilo
kal bolezn pri plesu.

Na Nemškem se večkrat povdarjajo ne-
zdrave moralne razmere mej nemškimi to-
bačnimi delavci. Žalibog, da tudi pri nas ni
vse tako, kakor bi moralo biti. Nравnost
peša vedno bolj. Nisem pridigar, da bi v tej
stvari dajal nauke; ampak omenjati pa mo-
ram tudi to, ker je velike higijenične važ-
nosti. Zdrav, nepokvarjen duh je najboljša
opora telesu; bolan, pokvarjen, zastrupljen
duh je sovražnik tudi svojemu telesu in po-
spešuje celo vrsto hudih, nevarnih in grdi-
h bolezni. Čistost telesa vas bo obvarovala
marsikatero telesne rane, nečistost pa bo
vlila strup v vašo kri in nesrečni bote, vi
in tudi vaši otroci. Ako bi hoteli s sta-
tističnimi podatki to dokazovati, bi prišle
žalostne številke na dan.

Te črtice naj služijo v pouk in prevdarek
vsem, tudi onim, ki niso prijatelji „Glasnika“;
pisane so iz ljubezni do ljudstva.

Drobtine.

Boj kons. društvom. „Slovenski Narod“
je vzel zadnji čas na muho, posebno kon-
sumna društva. V dolgih člankih prinaša
„jeremijade“ o škodi konsumnih društev za
trgovski stan. Zaklinja in kliče na pomoč
proti konsumnim društvim vlado, da pre-
pove točiti „petijot“ itd. Kakor se vidi, na-
penjajo naši liberalci vse sile, da bi se ne
skrivil las kakemu oštirju ali trgovcu. Se-
veda bili so časi, ko so nekateri brezvest-
neži odirali delavsko ljudstvo, kolikor se jim
je zljubilo. Posebno v bolj zakotnih od že-
leznic oddaljenih krajih so bile hijene v po-
dobi kramarjev, ki so ljudstvo z vsemožnim
sleparjenjem pili srčno kri. Kršč. socializem
pa je vzbudil zatirano ljudstvo k novemu
življenju samopomoči. V časih, ko so drli
razni oderuhi delavce in kmete, kolikor se
jim je zljubilo, „Slovenski Narod“ ni imel
niti jedne besedice za zatirance. Pa kako
tudi? Saj so to samo delavci in neumni
kmetje, kateri naj delajo in plačujejo ter
žró močnik, kakor se je svojedobno iz-
razil neki gospod v Železnikih. „Slovenski
Narod“, pozivlje trgovce in druge, da se
združijo proti konsumnim društvom. Nam je
tudi prav! Toda delavci in kmetje se mo-
ramo združevati v kons. društva. Videli bomo,
kdo bode imel škodo. Konsumna društva
so zakonito sredstvo nekake samoobrambe.
Naravno je pa tudi, da sme vsakdo svoje
potrebščine kupovati, kjer hoče, v dosego tega
namenja mu državna oblast ne more braniti
združenja več ljudi v ta namen. Kar eden
sam ne more, stori lahko isto stvar deset.
In gospodarsko pomagati si imamo v Avstriji
zakonito pravico. Čudne nazore morajo v
resnici imeti naši liberalci o teoriji in dejstvu.
V teoriji je liberalizem dal zakonito
prostost združevanja konsumentov v nabavo
skupnih življenskih potrebščin, v praktičnem
življenju pa zopet lastnim svojim postavam
zapira pot. Konsumna društva pa tudi ni-
majo namena škodovati pošteni trgovini,
marveč samo varovati svoje člane pred ode-
ruhi, katerih v podobi „naprednih“ trgo-
vcev kar mrgoli med nami. Da se vstanav-
ljajo konsumna društva, nismo krivi mi, mar-
več kramarski oderuhi. Krščanski socialci
želimo celo, da bi nam konsumnih društev
ne bilo potreba. Toda dokler se ne odpravi
oderuštvo, toliko časa morajo biti in se tudi
množiti konsumna društva. Ako hoče „Slo-
venski Narod“, da se odpravijo konsumna
društva, naj pridusi svoje kramarske pristaše,
da ne bodo več odirali delavcev obrtnikov
in kmetov, ter poleg tega prodajali nerab-
nega blaga, potem nehajo gotovo takoj kon-

sumna društva. Dokler se pa to ne zgodi,
toliko časa moramo pa stati proti oderuhom
vedno na straži. In zato so nam za sedaj
konsumna društva edino orožje. Sicer pa
vidimo, kako prijatelji ljudstva so naši libe-
ralci. Zato se pa tudi ne zmenimo za nji-
hove „žalnice“ in „priduševanja“ ter delujmo
pogumno naprej na pričetni poti. Saj je to le
naša korist, zato nam je priča „Slovenski
Narod“ s svojim nastopom proti naši samo-
obrambi — kons. društvom.

Delavec konsument.

Predrag sladkor v Ljubljani. Kregajo se
nad konsumnimi društvi. Ali je kaj čudnega,
če si ljudje skušajo z vzajemnim delovanjem
pomagati, ko vidijo, da se na vseh straneh
izkoriščajo? Ta teden smo kupovali v Ljub-
ljani sladkor na drobno po 42 kr. kilo, med
tem se je ob istem času dobival v Gradcu
3 do 4 kr. ceneje. Ali hočejo ljubljanski
trgovci polagoma navaditi ljubljance na novi
sladkorni davek, ki ga še ni? Na vsak način
ne govori to postopanje proti konsumnim
društvom.

Zavarovanje za starost in onemoglost. Na
Nemškem imajo zavarovalnico za starost in
onemoglost. Do 31. decembra 1898 se je
izplačalo 381.275 pokojnin. Koliko reve-
žem se je ž njimi pomagalo! Te številke
nam pričajo, kako ogromna svota je tistih,
ki bi po vsi pravici tudi pri nas morali do-
biti starostno preskrbnino, ki jim je pa
nobeden ne dá.

Delavci brez zaslužka. V Bernu, glavnem
mestu Švice, je bilo v letošnji zimi okoli
500 ljudi, ki si drugače služijo kruh s tem,
da so nastavljeni pri zidanju poslopij, brez
dela in brez kruha. Zbrali so se pred mestno
hišo in glasno zahtevali dela. Mestni očetje
pa so v Bernu boljši kod drugod in so jih
uslišali. Takoj je magistrat razpisal več jav-
nih del, tako da se je vsaj nekaterim po-
magalo; meščanstvo pa je nabralo pristo-
voljnih doneskov za ostale. Tudi lepo!

**Socialno-demokratski pomočniki in va-
jenci.** Sodrug Franc Borštner, mizar pri go-
spodu mizarškemu mojstru Binderju v Ljub-
ljani, pretepel je 9. t. m. vajenca Sabliča
prav do krvi, in sicer radi malenkosti, pri
kateri bi bila ojstra beseda zadostovala.
Sablič dobil je rano na glavo blizo levega
očesa. Tukaj naj bode še zdravnikoma okrajne
bolniške blagajne g. dr. Illnerju in Koprivi
rezki opomin, da bi bila Sabliču rano lahko
izmila in zavezala, ne pa da je Sablič letal
celo dopoldne po mestu, tiščoč si rano z
ruto, ki gotovo ni bila čedna. Nismo delavci
medicinci, a to vemo, da ako se rana an-
tiseptično takoj ne izpere in se zaveže, se
ista lahko inficira. Zdravniki naj tudi na-
sproti proletarijatu izpolnujejo svojo dolžnost.

Delavci — Kamele — in Schönerer. V Hebu
na Češkem, kraju najrazvpitejših nemško-
nacionalnih kričav, bodo priredili veliko
maškarado v obliki arabske karavane. Za
kamele pa bodo porabili nemško-nacionalne
delavce. Heil Schönerer!

Bojkot na lekarne. Dunajska okrajna bol-
niška blagajna je napovedala več kot polo-
vici (105) vseh lekarn bojkot. Že dalj časa
je okrajna bolniška blagajna tožila nad ne-
primerno visokimi cenami, katere so za-
htevali lekarnarji za zdravila. In lekarnarji so
zdravila še vedno dražili. Na to je blagajna
odgovorila z bojkotom. Delavci so imeli na
Dunaju več shodov, na katerih so protesti-
rali proti lekarnarskim oderuhom.

Razkrinkani divjak. V okolici Beljaka po-
tikal se je dlje časa človek, ki je živel samo
v gozdu in se ogibal ljudi. Mož je bil po-
polnoma podivjal in se živil s tem, kar je
siloma vzel v šolo idočim otrokom. Trajalo
je dlje časa, predno so orožniki moža vjeli.
Našli so pri njem revolver, a nobenih izkaz-
nic. Mož je rekel, da se zove Jos. Porneg-
ger in da je doma iz Poljske Ostrovice. Dom-
nevalo se je, da je to nekoliko nenormalen
človek, ki se je v samotni nekako poživinil, a
sedaj se je izkazalo, da je ta divjak prav
omikan človek, da je namreč ideničen z biv-
šim tajnikom okr. zastopa v Vodnjanu na
Češkem, Janom Herrmanom, katerega išče
policija že od meseca aprila. Herrman je bil

defraudiral 5000 gid. In je ž njimi pobegnil,
a ko je denar srečno zapravil, kar se je zgo-
dilo v kratkem času, se je umaknil v belja-
ške gozde in tam živel kakor kak Pata-
gonec, dokler ga niso zasačili orožniki.

Drzno prevarjen duhovnik. To se je do-
godilo v lačni Italiji, v mestu Neapolju. Mi-
noli teden predstavila se je jokaje neka
»gospa« duhovniku, ter ga prosila, naj bi
oznanil v cerkvi, da je ondi zgubila možnjo-
co, v kateri je bilo 100 lir v papirju. Blagi du-
hovnik je ženski zagotovil, da bode gorko
priporočal, da dotični, ki je našel mož-
njo, prinese isto k njemu na dom. Drugi
dan se prikaže duhovniku starček ter mu
izroči možnjo z bankovcem 100 lir, nagia-
šujoč, da ga je našel njegov vnuk v cerkvi.
Tretjega dne se je zopet predstavila ista gospa,
da vidi, ako se je našel zgubljeni denar. Du-
hovnik jej je izročil denar in gospa se mu
je zahvalila ter ga prosila, naj si obdrži za trud
od tega bankovca znesek za štiri sveče in
naj jih prižge na čast božjo, ostalo pa naj
jej vrne. In tako je tudi storil. Ali kako je
bil presenečen, ko zapazi za nekaj ur ka-
sneje, da je bankovec ponarejen in da je bil
nesramno prevarjen!

Darovi:

»Glasniku« v podporo:

Častiti gospod Andr. Furlan, kaplan v
Trstu, 50 kr.

Za zastavo slov. kršč.-soc. zveze:

Čast. g. And. Furlan, kapelan v Trstu,
1 gid. Več kršč. socialistov v veseli družbi
Vevčah, 60 kr.

Podpisani usojam si slavnemu p. n. občinstvu, zlasti
gospodom trgovcem uljudno naznaniti, da sem
otvoril v Ljubljani

zavod za snaženje in oken.

Prevzemam v snaženje izložbena in sobna okna
ter likanje sob. Tudi cele nove stavbe prevzemam v
temeljito očiščenje, istotako tudi javne zavode in urade.

Čestita naročila prejmlje iz prijaznosti Jožef Maček,
prodajalnica tobaka, Mestni trg št. 6.

V obilni obisk se priporoča

Peter Matelič,
Martinova cesta št. 81.

Naša kava, katero bi tako težko pogrešali, je
v resnici le nekaka »moda« in dolgoletna navada, ka-
tero je prav zanimivo zgodovinsko zasledovati. Kakor
znano, so vpeljali po naših deželah Turki »črno pi-
jačo«, katero so uživali namesto prepovedanega vina,
in preko Pariza in Dunaja se je proti koncu sedem-
najstega stoletja razširila počasi kot moda. Toda samo
počasi, kajti to varivo ni hotelo dolgo ugajati, spo-
četka so govorili, da »stresa«. Toda kaj vse ne pre-
more moda; in naposled bi ravno ne bilo obžalovati,
da se je svet privadil živce vzburljajočemu pitju kave,
ako bi se žalibog ne pokazale kmalu prav hude po-
sledice. Že sredi prejšnjega stoletja so dokazali zna-
meniti zdravniki, da provzroča bobova kava oslablje-
nje, živčne in srčne bolezni; in odkar so leta 1820
znašli »kofein«, vedo za trdno, da povzroča te bolezni
kavovi strup, ki se nahaja v še tako majhni množini
bobove kave. Toda navzlic zdravniškim, dostikrat prav
nujnim opominom, se je širila navada vsakdanjega
pitja kave vedno bolj, najbolj radi tega, ker se ni
mogel že enkrat privajeni okus nadomestiti z nobeno
drugo pijačo. To se je zgodilo še-le, in lahko rečemo
v splošno blaginjo in v resnično blagoslov za člove-
stvo, s Kathreiner-Kneippovo sladno kavo, katera
se je z največjim vspehom upeljala. Ta kava ima
duh in okus bobove kave, nima pa tistih zdravju
škodljivih lastnosti, kakor bobova. Večji del se rabi
še sedaj Kathreinerjeva sladna kava kot primes k bo-
bovi kavi, kateri se je more pridejati več kot polovica.
Toda tudi sama Kathreiner-Kneippova sladna kava,
ako je dobro skuhana, ima izvrsten okus in je ne mo-
remo dosti nujno in toplo priporočiti vsaki družinski
mizi. Uporablja naj se pa samo »pristni Kathreiner« v
znanih izvornih z avitkih in čuva naj se pred slabšim
ponarejenim blagom, katerega prodajajo »na vago«.